

УДК 327.56(477)

ДОВГАНЬ О.Д., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАВОВОГО ГАРАНТУВАННЯ БЕЗПЕКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБМІНІВ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Анотація. В статті розкриваються питання організації правового гарантування безпеки інформаційного обміну в контексті глобалізації, а також розглянуті наявні проблеми регламентації взаємовпливів вітчизняної інформаційної сфери з глобальними інформаційними ресурсами.

Ключові слова: інформаційна сфера, інформаційні ресурси, інформаційне законодавство, інформаційний простір, міжнародне інформаційне законодавство.

Аннотация. В статье раскрываются вопросы организации правовой гарантии информационного обмена в контексте глобализации, а также рассмотрены проблемы регламентации взаимовлияния отечественной информационной сферы с глобальными информационными ресурсами.

Ключевые слова: информационная сфера, информационные ресурсы, информационное законодательство, информационное пространство, международное информационное законодательство.

Summary. In the article the questions of organization of the legal guaranteeing of safety of information exchange are covered in the context of globalization, and also present problems of regulation of interaction of domestic information sphere with global informational resources are considered.

Keywords: information sphere, informational resources, informational legislation, informational space, international informational legislation.

Постановка проблеми. Побудова високорозвиненого громадянського суспільства в Україні пов’язана з її поступовим входженням до світового співтовариства та участю в світових інтеграційних процесах. Міжнародне інформаційне законодавство має значний вплив на національне інформаційне законодавство. Міжнародні норми, що приймаються Організацією Об’єднаних Націй та Радою Європи набувають вирішального значення при формуванні національного інформаційного законодавства. Національне інформаційне законодавство корелюється із загальними світовими тенденціями розвитку міжнародних правових норм та стандартів у цій галузі. У багатьох країнах світу розроблено спеціальні програми розбудови інформаційної інфраструктури, спрямовані на об’єднання в єдиний інформаційний простір та створення уніфікованої законодавчої бази.

Сучасне національне інформаційне законодавство будь-якої країни має розгалужений та не завжди узгоджений характер. Звідси виникає потреба у його систематизації на рівні кодифікації мета якої – створення цілісної національної системи правового упорядкування суспільних відносин у інформаційній сфері за умов адаптації до загальноцивілізаційної інформаційної бази, що визначається міжнародними та європейськими правовими стандартами [1].

Найбільш уніфікованою із міжнародними стандартами є та частина національного інформаційного законодавства, що закріплює правові засади права на інформацію. Серед основних міжнародних тенденцій є створення етичних кодексів у конкретних галузях інформаційної сфери [2]. Такі кодекси сприяють темпам правової адаптації і розвитку порозуміння в інформаційних процесах. Беручи до уваги геополітичний чинник, історичні

передумови та тенденції розвитку діяльності світової спільноти, Україна є беззаперечним учасником сучасних інтеграційних процесів. Їх рушійною силою виступають технології з отримання, зберігання, оброблення та передачі інформації, а ефективність визначається прискоренням розвитку інформаційних технологій та рівнем організації інформаційної безпеки. Для успішного входження нашої держави в міжнародні інформаційні обміни вона, власне, має реалізовувати чотири основні напрями в сфері правової діяльності:

розробляти систему правових актів, спрямованих на якісне збереження національних інформаційних ресурсів, їх розвиток і ефективне використання в національних інтересах;

здійснювати необхідну адаптацію національного інформаційного законодавства до загальновизнаної міжнародної правової бази з метою активізації своєї участі у міжнародних

інформаційних обмінах;

брати активну участь у міжнародній правотворчості, що має оперативно регламентувати нові явища в сфері інформатизації;

сформуванню правову базу для регламентації участі у міжнародній діяльності по забезпеченню дотримання міжнародного інформаційного законодавства, боротьби з кібертероризмом та ін. видами інформаційної злочинності.

Метою статті є визначення та оцінка регламентації взаємовпливів інформаційних ресурсів вітчизняної інформаційної сфери з глобальними інформаційними ресурсами.

Виклад основних положень. Підвищення ефективності міжнародних інформаційних обмінів зростає зі зростанням потужності глобального інформаційного простору. При цьому “зростання єдності, цілісності людства, утвердження колективності, як його органічної властивості є однією з основних тенденцій загальноцивілізаційного процесу” [3, с. 8]. Важливу особливість загальноцивілізаційної інформаційної бази, яку також потрібно враховувати при організації правової регламентації інформаційних обмінів за межами власної держави, можна визначити, абсолютно правомірно розширюючи масштаби осмислення процесів у інфосфері від локальних до глобальних, здійснених Р.Ф. Абдеевим. Говорячи про основні рівні самоорганізації суспільства, він, зокрема, зазначає: “...на першому етапі домінував пізнавальний аспект, на другому – енергетичний, а на третьому – інформаційно-управлінський, причому заперечування одного напрямку іншим означало не відмову від досягнутого різноманіття, а зміну генеральної лінії розвитку, при якій усе цінне, що було досягнуте раніше, зберігалось і набувало подальшого розвитку” [4].

При цьому особливо заслуговує на увагу розвиток інформаційно-управлінського начала з боку глобальних інформаційних ресурсів. Зокрема, в економічній сфері розвиток глобальної інформаційної бази дає можливість оперативного розвитку і впровадження найновіших технологій на базі здобутків науки різних країн та відчутного зменшення того дубляжу і втрат, про які так багато говорилося в публікаціях періоду так званого “інформаційного вибуху” 50 – 60-х років минулого століття. Глобальна інформаційна база дає дедалі більше можливостей для досягнення дієвості в регулюванні економічних процесів у стосунках між державами, союзами держав, економічними регіонами в планетарному вимірі, створення в рамках цих утворень великих господарських комплексів, зон спеціального правового регулювання економічних процесів, пов’язаного із цим планомірного міждержавного пересування трудових ресурсів усіх рівнів кваліфікації, усіх видів товарів (у т. ч. інформації, що об’єктивно сприяє розвитку глобальної інформаційної бази), фінансових ресурсів. Останнє дуже характерне саме для

нинішнього етапу розвитку, коли в процесі нерівномірного входження в інформаційну епоху найбільш розвинені країни мають у своєму розпорядженні значні інвестиційні можливості. Водночас, оскільки “капітал є важливим інгредієнтом виробництва, країни мусять конкурувати між собою за його залучення”, хоча “це негативно позначається на їх здатності оподатковувати та регулювати його” [5, с. 18]. Ця конкуренція має бути ефективно регламентована законом.

Розвиток згаданого інформаційно-управлінського начала, згаданий Р.Ф. Абдеевим, проявляється у впливах глобальної інформаційної бази на процес “зближення внутрішніх економічних умов у різних державах” [4, с. 9]. Варто додати, що наявний досвід, пов’язаний із розвитком даного процесу, свідчить про паралельне “зближення умов” поряд із економічною також і в інших сферах суспільної діяльності. І на певному етапі таке зближення може призводити до уніфікації. Тобто, в даному процесі, як і в усякому іншому об’єктивному процесі, є свої негативні аспекти. Проте з певним застереженням можна погодитись із думкою О.Г. Білоруса про те, що саме “міжнародна економічна інтеграція і кооперування стануть в першій половині ХХІ століття не лише невід’ємною складовою національних процесів розширеного відтворення (це було і в ХХ ст.), а й головними факторами і визначатимуть масштаби, темпи і пропорції суспільного виробництва, закономірності науково-технічного прогресу і картину нової глобальної економіки” [6].

Характерною особливістю сучасного впливу глобальної інформаційної бази на політичну сферу життя суспільства є створення наднаціональних, наддержавних структур, у діяльності яких проявляється тенденція до координації політичних процесів глобального рівня, вирішення найскладніших міждержавних регіональних проблем світового значення на основі позитивного загальносуспільного досвіду, здобутків сучасної наукової думки.

Водночас важливою є також та обставина, що найвпливовіші міжнародні організації, такі як ООН, Рада Європи та ін., намагаються здійснювати свою координуючу роль у світі, використовуючи напрацьований, перевірений суспільною практикою досвід утвердження демократичних принципів співіснування на міждержавному рівні, надання допомоги в переході до правової держави і демократичного суспільства країнам, що роблять вибір курсу на демократичні перетворення в посттоталітарний період свого розвитку.

На 53-й сесії Генеральної Асамблеї ООН на основі консенсусу прийнято Резолюцію 53/70 від 4 грудня 1998 р., у якій зазначалося, що міжнародне співтовариство визнає проблему інформаційної безпеки як багатоаспектний стратегічний напрям взаємодії держав у глобальному світі. Зокрема, в цьому документі пропонувалося державам – членам ООН розглянути конкретну типологію інформаційних загроз, визначити критерії проблеми, включаючи розробку міжнародних принципів безпеки глобальних інформаційних систем, внести пропозиції до комплексної доповіді Генерального секретаря ООН для створення міжнародного механізму протидії використанню інформаційних озброєнь та розпалюванню інформаційних війн.

У 1998 р. на Міжнародному семінарі з проблем інформаційної безпеки, який відбувся під егідою Інституту ООН з проблем роззброєння за участю департаменту з роззброєння Секретаріату ООН та представників більш як 50 країн, було висунуто різні підходи щодо вирішення проблеми міжнародної інформаційної безпеки. Позиція розвинених країн передбачала визнання цієї проблеми як гіпотетично силового протистояння, перенесення розгляду концепції міжнародної інформаційної безпеки на регіональний чи тематичний рівень; виділення таких складових, як кримінальні та

терористичні міжнародні інформаційні загрози та створення міжнародного механізму їх контролю. Країни, що розвиваються, стояли на позиціях встановлення міжнародно-правової норми про заборону застосування засобів впливу на інформаційні ресурси та інформаційний потенціал; створення спеціального Міжнародного суду з інформаційної злочинності; спільних розробок технологій глобального захисту від інформаційної агресії. Результатом роботи Міжнародного семінару стало проголошення узгодження Програми дій з попередження інформаційних війн та обмеження гонки інформаційних озброєнь. Ця зустріч виявила стратегічну проблему міжнародної інформаційної безпеки – проблему домінування в міжнародній інформаційній сфері із застосуванням інформаційної зброї.

Конструктивне обговорення проблеми визначило пріоритети ООН в інформаційній безпеці, зокрема, наголошувалося на тому, що в інформаційній сфері необхідна кодифікація спеціальних принципів і норм, що склалися на основі Статуту ООН, і досягнення нових угод для впорядкування і стабілізації відносин держав щодо проблеми інформаційної безпеки.

Упродовж останніх років питання міжнародної інформаційної безпеки постійно обговорювалися Генеральною Асамблеєю ООН, результатом чого стало прийняття низки міжнародних нормативних актів.

На 60-й сесії Генеральної Асамблеї ООН планувалося прийняти проект міжнародної конвенції з міжнародної інформаційної безпеки. Проблема неухвалення цього документа пов'язана з неузгодженістю позицій групи урядових експертів з таких питань, як практичні заходи з попередження розробки, виробництва, використання та поширення інформаційних озброєнь в межах глобального режиму міжнародної інформаційної безпеки. До міжнародного договору передбачалося додати положення про: ознаки і класифікацію інформаційних озброєнь та дотичних засобів; заходи з обмеження обігу інформаційних озброєнь; заходи з попередження інформаційних воєн; визнання інформаційних озброєнь зброєю масового ураження; забезпечення свободи інформаційних потоків; гармонізація міжнародного права та національних законодавств з міжнародної інформаційної безпеки тощо.

Концепція регіональної політики у сфері інформаційної безпеки зумовила позиції країн ЄС, НАТО та ОБСЄ щодо інформаційного виміру європейської безпеки, що “сприяє пошуку спільних рішень у протидії інформаційним та комунікаційним загрозам, визначає пріоритети політики у сфері безпеки. В Європі мета політики інформаційної безпеки полягає в тому, щоб захистити цілісність інформації та інформаційні системи, гарантувати належні умови її обігу та цінність. Ці завдання необхідні для гарантування незалежного здійснення державної політики та надійного використання інформаційно-комунікаційних технологій у соціальних та економічних галузях. Вирішення проблем інформаційної безпеки в межах Європейського союзу передбачає створення загальної стратегії європейської інформаційної безпеки, протидії кібервійнам, інформаційному тероризму та боротьбі з інформаційною злочинністю. Діяльність ОБСЄ у сфері інформаційної безпеки полягає у визначенні загальних підходів щодо прогнозування конфліктів, моніторингу кризових ситуацій, ухвалення документів з інформаційної безпеки та застосуванні заходів превентивної дипломатії” [7].

Вплив загальноцивілізаційної інформаційної бази на духовний світ людства пов'язаний із зростаючими можливостями долучення до найвищих здобутків людського духу, духовно-ціннісних орієнтирів загальнолюдського масштабу все більших мас населення Землі, включення їх у процес розвитку високої моралі, духовно ціннісних орієнтирів різних рівнів побутування, загальнокультурного розвитку, створення

належних умов для зростання інтелектуальної спільності людства, інтелектуалізації всієї людської діяльності.

Розширення доступу до глобальної інформації, однак, створює лише умови для позитивного вирішення актуальних суспільних проблем. Реалізація цих умов залежить від теоретико-правових та організаційних засад організації інформаційних обмінів та забезпечення належного збереження вітчизняних інформаційних ресурсів.

Слід зазначити, що процеси глобальних інформаційних обмінів, що базуються на загально цивілізаційній інформатизації, проявляють також і суттєві негативні тенденції впливу на суверенні інформаційні ресурси, якщо вони не регламентовані загально визнаними нормативними актами. Ці тенденції не є прямим наслідком розвитку глобальних процесів.

Головною причиною негативних наслідків для інформаційної бази суспільства є нерівномірність розвитку і, як наслідок, нерівномірність входження в глобальний інформаційний простір суб'єктів його використання. У даному разі під суб'єктами маються на увазі не лише державні, національні суспільні утворення, а й корпоративні об'єднання, а також всі інші учасники процесу глобальної інформатизації, що впливають на цей процес і відчують його.

Отже наявність системи нових внутрішньоцивілізаційних протистоянь, впливів і суперечностей від характерних для індустріального суспільства енергетичних до інформаційних, інформаційно-технологічних, у наш час стала доконаним фактом. І зроблені в кінці минулого тисячоліття прогнози справдилися: “усупереч егалітарним стереотипам постіндустріальної романтики, з'явився привид нової глобальної ієрархії, що енергійно реалізує проект багатоярусного станового світу” [8].

Нерівномірність реального доступу до інформації, або ж за О.І. Неклессою, явище нової глобальної ієрархії, створює передумови також і для інших, негативних проявів глобалізації. Дж. Сорос указує на негативний бік глобалізації, пов'язаний з утратою великою кількістю людей соціального захисту, з тим, “що багатьох глобальні ринки поставили у становище ізгоїв”. На його думку, глобалізація спричинила нераціональний перерозподіл ресурсів між приватними та суспільними товарами. Вона пов'язана також із реально існуючою можливістю фінансових криз, що зазвичай сильніше вражають економіки країн, що розвиваються. Оскільки інформаційна база суспільства стає все ефективнішим інструментом у всіх сферах його діяльності, варто звернути увагу на ще одне застереження Дж. Сороса: “Надмірно покладатися на ринкові механізми доволі небезпечно. Самі по собі вони не здатні задовольняти колективні потреби, такі як закон та порядок чи підтримка самого ринкового механізму. Неспроможні вони й гарантувати соціальну справедливість. Ці “суспільні товари” можна забезпечити лише за допомогою політичного процесу” [5, с. 19-20].

З урахуванням усього комплексу позитивних і негативних факторів функціонування і подальшого розвитку системи глобальних інформаційних ресурсів і зростаючих можливостей їх впливу на національні суверенні ресурси актуалізується питання організації ефективної безпеки вітчизняних ресурсів. Наявний досвід свідчить, що при цьому “подібне має впливати на подібне”. Тобто, на озброєння при розробці безпекових технологій мають братися методики різного призначення, що функціонують нині в глобальному інформаційному просторі.

Для України це питання особливо важливе. З одного боку, невеликий вплив національної традиції державотворення і супротив національної самосвідомості в нашій країні процесу глобалізації полегшує хід суспільної трансформації у зв'язку з вимогами нової епохи. Однак, з іншого боку, перехід до нової, інформаційної епохи має базуватись

на вдосконаленні соціальної структури, національному розвитку в нових умовах. Альтернативою безнадійного відставання при цьому є забезпечення випереджаючий розвиток економіки і соціальної сфери, створення структур випереджаючого розвитку, основою яких є постійно зростаючий сукупний людський потенціал і формування “методами соціальної інтеграції інформаційного поля як основи інтелектуального середовища” [9]. Тобто – за рахунок вирішення сучасного стратегічного завдання: створення цілісної, належним чином пов’язаної ефективними комунікаціями у своїй внутрішній структурі, зв’язаної необхідними соціальними інформаційними комунікаціями з необхідними для свого розвитку інформаційними ресурсами глобального інформаційного простору.

Сучасна організація безпеки національних інформаційних ресурсів має враховувати існуючу ситуацію, пов’язану з відкритістю українського суспільства для інформаційних впливів. Ця відкритість створила умови, за яких на внутрішньому інформаційному ринку разом з українськими виробниками інформаційної продукції (газет, журналів, книг, технічної літератури та документації, рекламної продукції, комп’ютерних видань, сайтів, баз, пошукових систем, програмного забезпечення, радіо і телепрограм, аудіо- та відеокасет, компакт-дисків, інформації на інших носіях, засобів тиражування інформації, зберігання й розповсюдження) успішно конкурують зарубіжні виробники інформації.

Водночас сьогоднішнє українське суспільство слабо проявляє себе в контексті дотримання дуже важливої умови входження в інформаційну епоху. Воно за активного сприяння зарубіжних консультантів користується, як правило, пропонованою йому зовні інформацією (не стільки потрібною, скільки пропонованою!) і генерує дуже мало власної інформації про свої ринки, про свої можливості в глобальний інформаційний простір. Воно ще не стало діючим гравцем на глобальних інформаційних ринках [10, с. 23].

Варто зазначити, що належне інформаційне забезпечення як обов’язковий елемент супроводу всякої економічної і взагалі суспільної діяльності сьогодні в міжнародній практиці вже є нормою. Обов’язковим стає також забезпечення випередження запланованих акцій випередженням і їх інформаційної підготовки. На жаль, в якості негативного прикладу дана теза знаходить своє підтвердження на прикладах невдалої діяльності з просування українських товарів на ринки не лише високо розвинутих країн Заходу, але й на азійських, латиноамериканських, африканських ринках. Маються на увазі і ринки озброєнь, і машинобудування, і сільськогосподарської продукції, і інші, на яких Україна об’єктивно може виступати з високоякісною, конкурентоспроможною продукцією. Протягом усього часу ринкових перетворень в Україні саме незадовільна інформаційно-аналітична діяльність дуже часто стає причиною слабкого, нерішучого входження наших товарів і послуг на зовнішніх ринках, особливо на тих з них, що є новими для нас. Ще одне подібне підтвердження вона дістала в час згадуваного вже вище глибинного прояву всесвітньої економічної кризи.

При організації системи безпеки національних інформаційних ресурсів України слід мати на увазі, що сьогодні Україна належить до тих країн, на які здійснюється масований вплив інформаційної інфраструктури глобального інформаційного простору. Цей вплив можна назвати першою хвилею глобальної дії на суспільство, структуроване переважно за законами індустріальної доби, що відходить у минуле.

Нині основні інформаційні структури (підприємства), що забезпечують глобальне висвітлення новин у світі – це Reuters (Великобританія), AFP (Agence France Press, Франція) і AP (Associated Press США). Конкуруючи між собою на тактичному рівні, вони намагаються утримувати стратегічний контроль над задоволенням запитів основної маси споживачів фактологічної інформації [11].

Звертає на себе увагу при цьому така обставина: з 70-х років минулого століття ці агентства поступово стали також глобальними агентствами з фінансової, історичної, торговельної та іншої інформації [12].

Цим самим було розпочато перехід до постачання на ринок інформації нових продуктів, з вищим рівнем аналітичного узагальнення фактів, орієнтованих на спеціальні категорії споживачів у глобальному інформаційному просторі. Очевидно, саме з цього періоду можна говорити про прояв нової глобальної структуризації суспільства, формування загальносуспільних однотипних інформаційних баз.

Серед інших інформаційних агентств глобального впливу потрібно згадати російське “ИТАР-ТАСС”, що також входить до п’ятірки найбільших агентств світу, а також “РИА-Новости”.

Дослідження свідчать, що разом з державними аналітичними центрами, що існують практично в усіх державних установах з розгалуженою системою академічних інститутів, що разом з фундаментальними розробками здійснюють і прикладний аналіз, виникає нове явище – незалежні інформаційні центри [13].

Поряд із згаданими вище інформаційними агентствами досить широку аудиторію в глобальному інформаційному просторі мають регіональні і міжрегіональні агентства, які з певними застереженнями можна віднести до категорії глобально демократичних. Вони орієнтовані на аудиторію в країнах, що належать до Руху неприєднання, у країнах, що розвиваються. Серед них Панафриканське агентство новин (The Pan African News Agency) та ін.

Джерелами виробництва інформації, що відображає життя суспільства і забезпечення нею українських інформаційних баз та українського сегмента міжнародного інформаційного простору, є система інформагентств в Україні. Їх загальна кількість протягом останнього десятиріччя значно зменшилась. Якщо на рівні 2005 року таких установ налічувалось понад 30, то на сьогодні – лише 9. Серед них державних лише два: Українське національне інформаційне агентство “Укрінформ” та ДП “Кримське інформаційне агентство”.

З тривогою відзначаючи даний факт, спеціалісти вважають конче необхідним “вбудувати ефективну державну інформаційну систему зовнішнього спрямування, надати їй достатнього фінансування для входження в глобальний інформаційний простір” [14]. Реалізація даного проекту суттєвого безпекового значення має супроводжуватись законодавчою базою, що має захистити і забезпечити ефективну національну інформаційну діяльність за прикладом BBC, Russia Today, “Німецька хвиля”, “Французьке радіо”, “Голос Америки” на майбутнє.

Очевидно, перспективи подальшого розвитку діяльності інформаційних агентств пов’язані з уточненням їх інформаційної ніші в системі суспільного реформування. При цьому має бути спрогнозовано аудиторію чи систему соціальних інститутів, що мають бути постійними користувачами продукції інформагентств в умовах розвитку інформаційного суспільства, змістовні характеристики продукції та форми її подачі. Цим виражатиметься специфіка даного виду інформування [15].

Навіть на наведених прикладах переважаючої активності глобальних впливів на досить слабо підготовлену до цього Україну вочевидь проглядаються проблеми, з якими стикається наша держава при організації сучасних заходів безпеки для своїх суверенних інформаційних ресурсів. Чинниками загроз міжнародному іміджу України, розвитку євроінтеграційних процесів, що можуть обернутися дестабілізацією внутрішнього політичного та соціально-економічного становища, є:

– відсутність стратегічних засад протидії силових структур негативному втручанням ззовні, упереджених дій з метою викривлення внутрішніх процесів, які відбуваються в інформаційному просторі;

– недостатній рівень координації та консолідації зусиль структур захисту національних інтересів і підтримання національної безпеки в цій сфері;

– відсутність міжвідомчих механізмів проведення системного моніторингу та проблемно-орієнтованого аналізу інформаційного середовища, виявлення викликів і загроз, підготовки науково обґрунтованих рекомендацій щодо запобігання їх розвитку.

До чинників втрати “інформаційного суверенітету” телекомунікаційним середовищем України можливо віднести:

– надмірний рівень присутності іноземних компаній в інформаційному просторі країни;

– охоплення сферою їхніх інтересів найперспективніших високотехнологічних засобів інформації широкого доступу;

– використання в телекомунікаційних системах країни процедур і стандартів, які допускають неконтрольований збір та обробку широкого спектра соціальних, економічних та політичних даних з подальшим використанням їх під час “інформаційних війн”.

Слід зазначити, що певною мірою нейтралізація цих проблем може бути здійснена на шляху участі України в проектах розробки і створення окремих сегментів глобальних і регіональних систем безпеки, як одним із пріоритетних напрямів надання міжнародних послуг в інформаційній сфері. Тісно пов’язаною з розвитком сучасних телекомунікаційних систем може стати участь України в створенні глобальних супутникових навігаційних систем.

На думку Д. Корнілова і К. Сотникова, аналіз домовленостей провідних країн із цього питання свідчить, що в контексті розвитку євроінтеграційних процесів Україні було б доцільно активізувати роботу в напрямі ширшої участі в реалізації проекту GALILEO, взявши на себе зобов’язання створити Балтійсько-Чорноморсько-Каспійський сегмент цієї системи [16].

Слабкість власної інформаційної структури ставить перед українським суспільством у період входження цивілізації в інформаційну епоху надзвичайно складні проблеми. Варто зазначити, що ця слабкість в інфраструктурі, крім чисто технічних проблем, обумовлена також тим, що її складові працюють сьогодні без опори на серйозні інформаційні бази, центри збереження існуючої в розпорядженні суспільства інформації. Вони користуються лише оперативними, новими потоками інформації. Відповідно, інформаційні продукти одержуються в більшості легкодумними, тобто такими що не в змозі представити Україну в глобальному інформаційному просторі достойно і корисно. Причини даного стану прав пояснюються і слабою координацією відповідної діяльності і наявністю в бібліотечних та інших центрах зберігання інформації основних масивів інформації на паперових носіях, дуже незначними темпами її оцифрування.

Все це свідчить, що вирішення проблеми підвищення ефективності інформаційного виробництва в Україні має пройти через загальнонаціональне її усвідомлення, суспільну солідарність у практичних кроках для вирішення не стільки незрілої, стільки перезрілої вже проблеми, підтриманої збалансованою, системною іміджевою програмою загальнодержавного рівня, гарантованого відповідними правовими актами.

При цьому розвиток міжнародного інформаційного співробітництва в умовах активізації процесів глобалізації для його учасників, націй і держав, може бути дієвим і перспективним при дотриманні по меншій мірі трьох основних умов:

а) коли вектор його направленості співпадає із напрямом загальноцивілізаційного розвитку і затрачені зусилля сприяють прискоренню цього розвитку. Ефективність такого співробітництва в першу чергу визначається розміром національного впливу на цей процес;

б) коли в процесі міжнародного співробітництва успішно використовуються, але не виснажуються національні інформаційні ресурси і процес співробітництва підкріплюється організацією власного інформаційного виробництва, що оновлює інформаційну базу, розвиває національні традиції інфотворення;

в) коли інформаційні ресурси, одержані в результаті міжнародних інформаційних обмінів, не витісняють у внутрішньому обігу вітчизняні ресурси, а доповнюють їх, створюють базу для їх розвитку, задовольняють вітчизняні запити в інформації з меншими трудовитратами, ніж цього потребує організація власного інфотворення [10, с. 28].

Можна припустити, що важливий і до кінця не усвідомлений у наш час у загальноцивілізаційному вимірі інтерес до розвитку національних мов, крім культурологічних, загальнодемократичних, гуманістичних, політичних мотивів набуде і певного прагматичного значення. Він буде пов'язаний із зростаючим значенням творчої праці, що, як свідчить суспільна практика, завжди буває найефективнішою в національному культурному середовищі з використанням виражальних засобів рідної мови. Розвиток сучасної української мови, її впровадження в усі сфери суспільного життя має обов'язково узгоджуватись із системою циркуляції електронної інформації, використанням її для наповнення українського сегмента глобального інформаційного простору.

Висновки.

В сучасних умовах розвиток міжнародного співробітництва має спиратися на чітко розроблені концептуальні засади. В національному вимірі, як це підкреслюється в сучасних українських дослідженнях, вони мають формуватись, виходячи з інтересів “осмислення власної ідентичності, випрацювання системи національних інтересів та геополітичних пріоритетів, які лягають в основу української перспективи. Українська перспектива базується на тисячолітній історико-культурній і господарській традиції, спадщині українського народу, на тяглоті і перервності української духовності” [17].

Активізація інформаційної діяльності на міжнародній арені, тісно пов'язаної з інформаційними процесами у вітчизняному інформаційному просторі, очевидно, має базуватися на основі відповідної об'єднуючої концепції, важливим складовим елементом якої має бути комплексна організація інформаційної безпеки [18]. Відповідний документ має відігравати подвійну роль. З одного боку, в ньому узагальнені напрацювання, позитивний досвід розвитку інформаційної діяльності в нашій країні та зарубіжних обмінах інформаційними ресурсами. Відображаючи національний інтерес, документ має стати важливим орієнтиром його утвердження в країні і за кордоном, стати організуючим документом комплексного підходу до організації національної інформаційної безпеки в умовах розвитку глобальної інформатизації. При зростаючій взаємозалежності суб'єктів загальнонаціонального інформаційного процесу, питання про необхідність національного розвитку з огляду на перспективу уже сьогодні набуває зростаючого значення. Це пояснюється тим, що національні суспільні об'єднання в порівнянні з соціальними об'єднаннями, згуртованими за іншими характерними ознаками в сучасній соціальній структурі суспільства, мають важливу характерну рису: вони зберігають і відмінності від інших соціальних структур, і оригінальний досвід, та специфічну практику життєздатності, засновані на оригінальному світосприйманні. Зі зростаючою складністю проблем, що постають перед нашою цивілізацією, і оригінальний досвід, і специфічна

практика життєздатності кожної нації набувають все більшого значення в загальноцивілізаційному вимірі. Зазначене вище стосується всіх сфер суспільної діяльності в умовах становлення інформаційного етапу людського розвитку – сфери науки, використання інформаційних ресурсів, виробництва, культури, в тому числі й сфери сучасних міжнародних інформаційних обмінів.

У найбільш загальному обрисі цей документ відображає заходи, спрямовані на забезпечення ефективної участі України у вирішенні проблем глобального виміру і в забезпеченні при цьому інтересів власного національного розвитку, відповідно – ефективної діяльності на зовнішніх інформаційних ринках і забезпечення успішного функціонування національного ринку інформації. В його розвитку у вимірах безпеки слід особливо звернути увагу на нерозробленість питань вартості електронної інформації з урахуванням показників її актуальності і оперативності.

Подальша розробка теоретичних проблем інформаційної безпеки має містити аналіз закономірностей розвитку інформаційних ринків, прогнозувати еволюцію відповідних запитів у їх діяльності, пов'язаних насамперед з необхідністю вирішення проблем глобального значення, формувати відповідну стратегію інформаційного виробництва на експорт і для внутрішнього використання. Дана прогнозна база має слугувати орієнтиром для вдосконалення системи інформаційної безпеки. У відповідності з даною стратегією має розвиватись вітчизняна правова база і процес імплементації (impleo – від лат. “наповнення”, “виконання”) міжнародного законодавства в українські реалії.

У ході нових досліджень, на базі наукового аналізу прогнозної бази, в тому числі й матеріалів комп'ютерної розвідки, мають визначатися найбільш перспективні сегменти міжнародного інформаційного виробництва, пов'язаного з розвитком міжнародного розподілу у сфері праці, і у відповідності з ним, для конкурентоздатної, ефективної участі українських інформаційних виробників у продукуванні інформаційних продуктів, орієнтованих на міжнародні ринки. При цьому мають бути створені сприятливі умови для використання національних традицій інформаційного виробництва (що проявляються і в характерних підходах вироблення організаційних рішень, і в розвитку національних наукових шкіл, і в базі характерної для нашої країни організації науково-інформаційної роботи, використання в якості сучасних інфоцентрів організаційної структури бібліотечних установ та ін.) для забезпечення оригінальних, високоефективних рішень проблем інформаційного забезпечення та рівня інформаційної безпеки сумірного зі світовими зразками якості.

Використана література

1. Брижко В.М. Методологічні та правові засади упорядкування інформаційних відносин : монографія / В.М. Брижко . – К. : ТОВ “ПанТот”, 2009. – 418 с. – ISBN 978-966-1531-01-6.
2. Залізняк В.А. Систематизація інформаційного законодавства України / В.А. Залізняк. – К. : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2011.
3. Кремень В.Г. Політична безпека України : концептуальні засоби та система забезпечення / В.Г. Кремень, І.Ф. Бінько, С.І. Головащенко. – К. : МАУП, 1998.
4. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации / Р.Ф. Абдеев. – М. : ВЛАДОС, 1994. – 336 с.
5. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію / Дж. Сорос. – К. : Основи, 2002.
6. Білорус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України / О.Г. Білорус. – К. : ВО Батьківщина, 2001. – С. 66.
7. Кісілевич-Чорнойван О.М. Міжнародне інформаційне право / О.М. Кісілевич-Чорнойван. – К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2011. – С. 109-115.

8. Неклесса О.І. Ordo quardo – четвертий порядок : пришестья постсучасного світу / Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика / О.І. Неклесса ; уклад. І.Ф. Кононов (наук. ред.), В.П. Бородачов, Д.М. Топольський. – Луганськ : Альма-матер – Знання, 2002. – С. 40.
9. Україна : інтелект нації на межі століть : кол. монографія ; кер. авт. кол. В.К. Врублевський. – К. : Інформаційно-видавничий центр “Інтелект”, 2000. – С. 467, 483.
10. Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій / [О.С. Онищенко, Л.А. Дубровіна та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2011.
11. Виарто М. Международные информационные агентства : впереди новые горизонты // Укр. медіа-бюл. – 1999. – № 3-4. – С. 3-4.
12. Зернецька О.В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини / О.В. Зернецька. – К. : Освіта, 1999. – С. 161.
13. Литвиненко О.В. Інформаційний простір як чинник забезпечення національних інтересів України : монографія / О.В. Литвиненко, І.Ф. Бінько, В.М. Потіха. – К. : Чорнобильінтерінформ, 2005. – С. 21.
14. Курус І. Державний інформаційний суверенітет у добу глобалізації / Актуальні проблеми міжнародної безпеки : український вимір. – К. : ВД “Стилос”, 2010. – С. 456.
15. Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища. – К. : НАН України, НБУВ, 2012 – С. 21.
16. Корнілов Д., Сотникова К. Проблеми позиціювання України в європейському телекомунікаційному просторі / Актуальні проблеми міжнародної безпеки : український вимір. – К. : ВД “Стилос”, 2010. – С. 394-395.
17. Медвідь Р. Українська національна ідея як духовна детермінанта державотворчих процесів в Україні / Актуальні проблеми міжнародної безпеки : український вимір. – К. : ВД “Стилос”, 2010. – С. 236-247.
18. Доктрина інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 08.07.09 р. № 514/2009. – Режим доступу : [//www.president.gov.ua/stateauthority/authofstate/prezidlist/prezidentadmin](http://www.president.gov.ua/stateauthority/authofstate/prezidlist/prezidentadmin)

~~~~~ * * * ~~~~~